

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Пугач Світлана Іванівна, 1994 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2019 році закінчила Донецький державний університет управління за спеціальністю «Менеджмент» та здобула ступінь вищої освіти «магістр», аспірантка 4 курсу денної форми здобуття освіти Донецького державного університету внутрішніх справ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 27 травня 2026 року № 233, у складі:

голови разової

спеціалізованої вченої ради:

Пилип ЄПРИНЦЕВ, доктор юридичних наук, професор, директор інституту післядипломної освіти та заочного навчання, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, перший проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ;
Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ, кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора інституту з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Андрій БАБЕНКО, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ;

Юрій ОРЛОВ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права і кримінології навчально-наукового інституту № 1, Харківський національний університет внутрішніх справ,

на засіданні 22 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Світлані ПУГАЧ на підставі публічного захисту дисертації «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Андрій УДОД, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, теоретично узагальнено та розв'язано комплексну науково-прикладну задачу з формування кримінологічної характеристики жіночої злочинності та визначення шляхів її запобігання в умовах воєнного стану на основі дослідження соціальної ролі жінок у суспільстві та встановлення основних детермінантів їх злочинної поведінки.

Так, уперше:

- обґрунтовано підхід щодо залежності заходів запобігання жіночій злочинності від її причини, які криються у поєднанні в особистості жінки негативних факторів біологічного (особливості протікання нейропсихічних процесів, що можуть мати генетичну основу та проявлятися у схильності до психопатичних реакцій) і соціального характеру (сукупність світоглядних установок і ціннісних орієнтацій жінки, які формуються під впливом найближчого соціального оточення), що у своїй сукупності формують стан соціальної культури особистості;

- визначено детермінуючий вплив на жіночу злочинність чинників, пов'язаних з відсічню збройної агресії російської федерації проти України, зокрема появи таких нехарактерних раніше проявів, як колабораційна діяльність жінок та пособництво державі-агресору;

удосконалено:

- положення щодо розмежування причин жіночої злочинності (внутрішні фактори) та умов, що сприяють її зростанню (зовнішні фактори), діалектичний взаємозв'язок яких полягає в тому, що жоден із цих компонентів окремо не породжує злочинності;

- кримінологічну характеристику особи жінки-злочинниці з урахуванням її соціально-демографічних, соціально-рольових та біосоціально-психологічних ознак;

- класифікацію «жіночих» кримінальних правопорушень на підставі мотиваційної ознаки з виокремленням насильницьких і корисливих груп з урахуванням чинників, пов'язаних з веденням воєнних дій;

- положення щодо трирівневої системи заходів запобігання жіночій злочинності (загальносоціального, спеціально-кримінологічного, індивідуально-профілактичного з віктимологічною складовою) та їх змісту в умовах воєнного і постконфліктного періоду;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо методології сучасних кримінологічних досліджень жіночої злочинності як багаторівневої системи, що охоплює герменевтичний, системний, функціональний, інституціональний та синергетичний підходи;

- положення щодо переходу наукових уявлень про жіночу злочинність від біологічного детермінізму до соціологічних концепцій, зокрема теорії економічної маргіналізації.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 1 одноосібний розділ у колективній монографії, що рекомендована до друку вченою радою університету та пройшла рецензування та 4 тези доповіді на науково-практичних конференціях:

1. Пугач С. І. Теорія детермінації злочинності в аспекті дослідження причин та умов жіночої злочинності. *Держава та регіони* : науково-виробничий журнал. Серія: Право. Вип. № 1 (83). Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 70–75.

2. Пугач С. І. Кримінологічна характеристика особи жінки, яка підозрюється в учиненні колабораційної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. Вип. № 3. Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 22–26.

3. Пугач С. І. Кримінально-правова протидія колабораційної діяльності серед жінок. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Вип. № 4. Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 94–99.

4. Пугач С. І. Методологія дослідження жіночої злочинності: загальнотеоретичні аспекти. *Київський часопис права* : науковий журнал юридичного спрямування. Вип. № 4. Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 132–137.

5. Пугач С. І. Віктимологічна характеристика жертв жіночої злочинності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Вип. № 3. Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 157–163.

6. Пугач С. І. Жіноча злочинність як соціально-правове явище в контексті післявоєнного відновлення України. *Post-War Reconstruction of Ukraine: Legal, Political and Economic Challenges in Historical Perspective* : scientific monograph. Ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. С. 722–733.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Пилип ЄПРИНЦЕВ, доктор юридичних наук, професор, директор інституту післядипломної освіти та заочного навчання, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, перший проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). Результати дисертаційного дослідження були би більш повними, якби авторка, по-перше, в окремому підрозділі проаналізувала стан та тенденції жіночої злочинності в Україні (з диференціацією на довоєнний та воєнний період). По-друге, поза увагою залишились кримінологічні ознаки жертви кримінальних правопорушень, що вчиняються жінками. Останні кримінологічні дослідження звертають увагу на те, що роль жертви у механізмі кримінально протиправної поведінки часто є домінуючою, особливо, – при певних видах інтеракції із кримінальним правопорушником. Отже, як видається, звернення до такої проблематики надало б можливість посилити систему заходів запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються жінками.

2). При аналізі структури та динаміки жіночої злочинності (підрозділ 2.2) зазначається стрімке зростання кількості правопорушниць із вищою та передвищою освітою (на +38.1%). Здобувачка слушно пов'язує це явище з процесами відносної депривації та статусної несумісності на ринку праці під час війни. Водночас, у дискусійному порядку доцільно додатково звернути увагу на специфіку кримінальної мотивації інтелектуальних видів майнової та службової жіночої злочинності, зокрема використання інформаційно-комунікаційних технологій та інтернет-шахрайств, що набули значного поширення у воєнний період.

3). Авторка успішно формулює та обґрунтовує чотири змістовні законодавчі пропозиції щодо підвищення ефективності превентивної діяльності суб'єктів запобігання жіночій злочинності (Закон України «Про пробацію», Закон України «Про запобігання домашньому насильству» тощо). Разом з тим, у підрозділі 3.2, аналізуючи зарубіжний досвід (Великобританії, Скандинавії, Канади), авторка могла б детальніше зупинитися на теоретичних засадах побудови міжінституційної взаємодії (між поліцією, органами пробації та соціальними службами) з метою подолання існуючих організаційних бар'єрів в Україні під час воєнного стану.

3. Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ, кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора інституту з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). У підрозділі 2.1 при аналізі детермінант жіночої злочинності здобувачка ґрунтовно досліджує сімейне неблагополуччя та деформацію шлюбно-сімейних зв'язків. Разом із тим, науковий інтерес викликало б додаткове виокремлення криміногенного впливу такого специфічного сучасного явища воєнного стану, як «вимушений дистанційний шлюб» (зокрема, психоемоційна фрустрація та дезорганізація мікросередовища в ситуаціях, коли чоловік перебуває на фронті, а дружина з дітьми перебуває в статусі ВПО або за кордоном).

2). При дослідженні кримінологічного портрета особи жінки-правопорушниці (підрозділ 2.2) здобувачка спирається на репрезентативні

емпіричні дані, зазначаючи переважання ролей одноосібних виконавців або пособників. Водночас, у межах наукової дискусії, роботу прикрасив би детальніший аналіз тих специфічних соціокультурних та організаційних умов, за яких жінки виявляють лідерські якості та беруть на себе організаторські функції у складних формах групової делінквентності (наприклад, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів чи інтернет-шахрайств).

3). Сформульовані в роботі законодавчі пропозиції (зокрема до КК України та ЗУ «Про запобігання домашньому насильству») мають високу практичну цінність і логічно впливають із завдань дослідження. Разом із тим, у межах дискусійного обговорення, авторка могла б додатково окреслити загальнотеоретичні напрями вдосконалення спеціальних ресоціалізаційних програм для членів сімей загиблих військовослужбовців у межах існуючої системи соціально-профілактичного забезпечення.

4. Андрій БАБЕНКО, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1). Авторкою ґрунтовно досліджено сучасні детермінанти жіночої злочинності в умовах воєнного стану. Водночас науковий інтерес становило б більш детальне дослідження особливостей жіночої злочинності залежно від регіональних відмінностей, зокрема між територіями, які перебувають у безпосередній близькості до районів бойових дій, деокупованими територіями та відносно безпечними регіонами України. Такий аналіз дозволив би повніше оцінити вплив безпекових факторів на криміногенну ситуацію.

2). У роботі комплексно досліджено кримінологічний портрет жінки, яка вчиняє кримінальні правопорушення. Разом із тим дисертаційне дослідження могло б бути доповнене більш ґрунтовним аналізом особливостей рецидивної жіночої злочинності, насамперед причин повторної кримінальної поведінки після відбуття покарання та ефективності існуючих механізмів ресоціалізації таких осіб.

3). Позитивно оцінюючи проведений авторкою порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду запобігання жіночій злочинності, вважаємо, що більш детальне дослідження механізмів функціонування гендерно орієнтованих програм ресоціалізації та пробації у державах Європейського Союзу дозволило б ще більше посилити практичну складову сформульованих рекомендацій щодо їх адаптації до умов України.

4. Запропонована авторкою система запобігання жіночій злочинності є комплексною та науково обґрунтованою. Разом із тим перспективним напрямом подальших досліджень видається розроблення системи критеріїв та показників оцінювання ефективності запропонованих профілактичних заходів, що сприяло б їх практичному впровадженню та моніторингу результативності діяльності суб'єктів запобігання злочинності.

5. Юрій ОРЛОВ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедр кримінального права і кримінології навчально-наукового інституту № 1, Харківський національний університет внутрішніх справ, опонент – дав

позитивний відгук із зауваженнями:

1). Авторка допускає змішування двох рівнів криміногенної детермінації, коли, досліджуючи детермінацію жіночої злочинності, висновує, що «причини вчинення кримінальних правопорушень жінками зосереджені у поєднанні в особистості жінки негативних факторів біологічного (особливості протікання нейропсихічних процесів, що можуть мати генетичну основу та проявлятися у схильності до психопатичних реакцій) і соціального характеру (сукупність світоглядних установок і ціннісних орієнтацій жінки, які формуються під впливом найближчого соціального оточення)» (с. 204 дисертації). Очевидно, що особистісні фактори (як біологічного, так і соціального) впливають на криміногенез. Проте такий вплив фіксується на рівні окремого кримінального правопорушення. На рівні ж масових соціальних практик діють дещо іншого роду причини та умови, які традиційно у вітчизняній кримінології прийнято пов'язувати із суспільними протиріччями.

2). В дисертації проводиться досить цікава думка про те, що «поєднання біологічного і соціального призводить до формування стану соціальної культури особистості неузгодженості волі та свідомості людини із законами соціальної природи, що проявляється як комплекс свавілля й ілюзій...» (с. 91, 145 дисертації). Використані у цьому судженні категорії, концепти відсилають до концепції юснатуралізму, природно-правової парадигми криміногенної детермінації, що розробляється академіком О. М. Костенком, здебільшого – в межах його наукової школи. Цілком можна погодитись із її використанням. Проте в межах опису методології дисертаційного дослідження посилання на неї відсутнє. У цьому вбачається деяка прогалина у визначенні загальної гносеологічної рамки наукового пошуку.

3). Потребує додаткової аргументації позиція дисертантки, відповідно до якої серед детермінант жіночої злочинності виділено такі як низький рівень оплати праці і безробіття, зниження рівня та якості життя, корупція (с. 3, 143 дисертації). Як видається означені негативні чинники соціогенези є загальними, спільними для всієї злочинності. Натомість пізнавальний сенс є у виділенні та фокусованому дослідженні специфічних, не притаманних іншим кластерам злочинності, факторів жіночої кримінальної активності.

4). В дисертації стверджується, що взаємозв'язок між причинами й умовами жіночої злочинності має діалектичний характер. В роботі це твердження подається як доведена авторкою обставина. Натомість саме діалектизм співвідношення криміногенних факторів, або їх іманентних якостей, не стає предметом аналізу. Якщо стати на позицію дисертантки, то слід визнати, що причини суперечать (тобто перебувають у відношенні протиріччя) умовам жіночої злочинності. У цьому сенс діалектичності. Можливо, так воно і є. Проте в самій роботі фокус уваги на цьому аспекті проблематики не зосереджено. Натомість більш вірогідно, що дисертантка прагнула підкреслити діалектичний характер самого детермінаційного комплексу жіночої злочинності як вияв суспільних протиріч, до візуалізації яких можливо застосувати відомі принципи і закони діалектичного детермінізму: принцип системності, діалектичного протиріччя, історизму, всезагального універсального зв'язку, рівноваги. Відтак

існує потреба у додатковому поясненні авторського підходу щодо розуміння діалектичного характеру взаємозв'язку між причинами та умовами жіночої злочинності.

5). Викликає науковий інтерес встановлені та описані у дисертації кримінологічно значущі ознаки жінок, які вчиняють кримінальні правопорушення. Серед таких авторка виділяє: «емоційну нестійкість, схильність до афективних станів; низьку самооцінку; підвищену тривожність; схильність до маніпулятивної поведінки; імпульсивність; більш емоційне сприйняття життєвих труднощів та конфліктних ситуацій» (с. 4, 80, 115, 144 дисертації). Однак викладені судження вимагають, як видається, наведення додаткових аргументів, адже залишається поза презентованими результатами дослідження декілька суттєвих обставин, питань. Чи є перелічені ознаки специфічно притаманними саме жінкам з числа кримінальних правопорушників, а чи є вони загальними рисами, обумовленими статевою приналежністю людини (набір загальних біологічно обумовлених особливостей жінок як таких, зокрема у старшій віковій групі)? Якщо дисертантка наполягає на їх специфічності, то чи здійснювалось дослідження у порівняльній контрольній групі жінок (які не вчиняли кримінальних правопорушень) на предмет цих же психологічних характеристик? Чи можливо зазначені уніфіковані характеристики застосування до різних кримінологічних типів жінок, які вчиняють кримінальні правопорушення (насильницькі, корисливі; випадкові, ситуативні, злісні тощо)? Відповіді на ці питання здатні посилити аргументованість викладених в роботі висновків щодо особистісних кримінологічно значущих рис жінок, які вчиняють кримінальні правопорушення.

6). В дисертації висловлюються пропозиції щодо змін і доповнень до Закону України «Про запобігання домашньому насильству». Змістовно вказані пропозиції представляють науковий інтерес та можуть бути взяті за основу при подальшому обговоренні можливих варіантів удосконалення законодавства у сфері протидії домашньому насильству. Водночас варто було б бути більш точним при формулюванні назви відповідного нормативно-правового акту, дотримати відповідність чинній його редакції.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Світлані ПУГАЧ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Пилип ЄПРИНЦЕВ